

TÜRKİYE'DE ORGANİZE SUÇLULUK VE SOSYOEKONOMİK YAPI

Doç. Dr. Abdullah Dinçkol

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ, HUKUK FAKÜLTESİ

Çağdaş toplumların en önemli karakteristiklerinden birisini oluşturan sosyal değişme olgusunun, çözümlediği problemler yanında, belki bir o kadar da yeni problem getirdiği gözlenmektedir.

Öte yandan günümüzde sanayileşme, kentleşme, iç ve dış göçler gibi süreçler, kültür iklimini değiştiren insanların beklentilerini, dünya görüşlerini derinden etkilemektedir. Daha iyi bir "dünya" ile karşılaşan insanlar, daha da iyisini istemeyi sürdürmekte; bunu elde edemeyenler, sıkıntılarının nedeni olarak, onları uyum göstermekte zorluk çektikleri ortamlarda yaşamaya mecbur eden sosyal-siyasal düzeni ve bu düzeni yaşatan temel ilkeleri sorgulamayı, suçlamayı seçmektedirler.

Eğer bir sistemin üyelerinin, sisteme ya da onun ideallerine bağlılıkları zayıflamaya başlamış ve "*desteklerinin asgari bir düzeyin altına düşmesi tehlikesi*"¹ belirmişse, sistem de bu azalan desteği canlandırma ve bu konuda belli mekanizmalar oluşturma cihetine gitmemişse, sıkıntılı süreçlerle karşı karşıya kalması

¹David Easton, *A Framework For Political Analysis*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1965,s.124.

kaçınılmazdır. Amerikalı siyaset bilimci David Easton'a göre böyle bir durumda sistemin "*günleri sayılıdır*"².

"*Günümüz Türkiye'si*"nde yaşanan sosyal çatışma ve çalkantılar, bazı kesimlerin siyasal sistem ve alt sistemlere duydukları güvensizlik ve azalttıkları destek sonucudur denilebilir. Bir sisteme güvensizliğin ve ona yabancılaşmanın en temel öğelerinden birisi; bireylerin içinde yaşadıkları sistemin, sorunlarını çözeceğine ilişkin inancı yitirmeleridir. Bireyler, toplumun siyasal düzeninin "*çözüm üreten*" bir sistem olduğuna inanmıyorlarsa³, sistem çözülmeye başlar. Örneğin yargı organları ve dolayısıyla adalet sistemine güvenin gittikçe zayıfladığı ve desteğin azaldığı, davaların yıllarca sürüncemede kaldığı, hakkın zamanında yerine getirilemediği bir ortamda doğan boşluk, yasadışı örgütlenmelerle doldurulmakta ve organize suç örgütleri yaygınlaşmaktadır.

Ayrıca büyük çaplı yolsuzluk, rüşvet, adam kayırma davranış ve söylemleri, bunların sistem tarafından ortadan kaldırılması yönünde yeterli çaba gösterilmediğine ilişkin yaygın kanı, duyum ve gözlemler de , üyelerin sisteme desteklerinin azalması sonucunu

² *İbid.*, s.124.

³ **Emre Kongar**, *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, C.1, 5. basım, İstanbul 1985, s.223.

⁴ Türkiye'de son dönemlerde yaygın bir biçimde ortaya çıkan rüşvet, yolsuzluk, vurgun olayları hakkında yapılan araştırmalara göre, tam 10 ayrı türde (*rüşvet, zimmət, politik yandaş, adam kayırma, oy avcılığı, lobicilik, rant kollama, gönül yapma, sırları sızdırma, dalavere*) ortaya çıkan politik yozlaşma sonucu, baskı ve çıkar grupları ile politik yandaşlar, devlet hazinesinden trilyonlarca liralık kaynağı ceplerine transfer ediyorlar. Sadece "*rant kollama*" yoluyla devletten bir yılda bütçenin 7.7'si kadar transfer yapılırken, Türkiye bu alanda 20 ülke arasında ön sıralarda yer almaktadır. Bk. **Abdullah Dinçkol**, "*Sosyal Güvenlik Açısından Toprak ve Tarım Reformu, "Sistem Kuramı" Çerçevesinde Bir İnceleme*", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), MÜSBE-, İstanbul 1992, s.180.

doğurmakta ve sürdürmektedir. Toplum içindeki gelir ve servet dağılımı eşitsizliği ve sınıflar arasında gittikçe büyümekte olan adaletsizlikler de, sistemin geleceğe dönük "*sorun çözme kapasitesi*" hakkında insanların görüşlerini kökten etkilemektedir. Zira bir siyasal sistemin "*sorun çözme*" kapasitesi, büyük ölçüde bireylerin gelecekteki beklentilerinde somutlaşır⁵.

İşte organize suç bir yönüyle siyasal ve sosyal sorunlarla beslenen, bir yönüyle de ekonomik "*açgözlülüğe*" dayanan, sosyal, siyasal ve ekonomik bir olgudur. Bu nedenle çevresel koşullar organize suçluluğa büyük ölçüde zemin hazırlarlar. Sosyal sistem içinde birbirini etkileyen bir çok olgunun bir araya gelmesi organize suç meydana çıkarır. Bu yazı çerçevesinde Türkiye örneği çerçevesinde organize suçun yapısı ve onu ortaya çıkaran sosyo-ekonomik sebepler incelenecektir.

I. Organize Suçun Niteliği

1970'li yılların başlangıcından beri dünyada suç kovuşturmasıyla yetkili makamlar, o zamana kadar anlamı ve kapsamı tam olarak teşhis edilemeyen bir suçluluk türüyle mücadele hakkında yeni araştırma ve arayışlara girmişlerdir⁷. Bu suçluluğun faileri, suç işleme metodlarını sürekli geliştirmekte ve böylece bu konudaki

⁵ Bk. **İbid.**, s.180.

⁶ Organize suçluluğun bir türünün "*Açgözlülüğe*" dayandığını, A.B.D. Güney Texas Başsavcısı (1993), ifade etmektedir. Bk. **Lawrence D. Finder**, "*Amerika Birleşik Devletlerinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*". Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Sempozyumu. 16-18 Haziran 1995, İstanbul 1996. s.96.

⁷ Bk. **Walter Gropp**, "*Organize Suçlulukla Mücadelede Yeni Araştırma Metodları*", Çev. F. Yenisey, Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, Facultatis Decima Anniversaria, İstanbul 1993, s.91 vd.

polis kovuşturmasından rahatlıkla kurtulabilmektedirler. Çok gelişmiş bir profesyonellik ve ticarileştirme yoluyla işlenen bu suçlar *organize suçluluk* olarak adlandırılmaktadır⁸. Bu tür suçların işlenmesine katılanlar, legal bir görüntü arkasında, serbest piyasa ekonomisinin imkanlarından yasalara uygun davranan işadamları gibi yararlanabilmektedirler. Hemen belirtmek gerekir ki, sözkonusu suçların failleri, illegal faaliyetlerini, toplum dışında kalarak değil, aksine legal bir görüntünün korunmasında hatta bazen toplumun bir kısım tabakalarının desteğiyle sürdürmektedirler .

Organize suçluluk üzerinde herkesin uzlaştığı bir tanım yapmanın güçlüğü de ortadadır. Bunun sebebi her ülkedeki organize suçluluğun farklı yapısal özellikler göstermesidir. Örneğin İtalyan ve Amerika'da mafya tipi organize suçluluk, aynı biçimde Almanya'da ortaya çıkmamaktadır¹⁰.

BİR tanıma göre *organize suçluluk; münferiden veya topluca, yüksek bir önemi haiz suçların belli bir plana göre, birçok kişi tarafından, uzun veya belirsiz bir süre ile, iş bölümü esaslarına göre, meslekî veya ticarî benzeri yapıların kullanılması veya, cebir ya da korkutucu diğer araçların kullanılması veya, siyaset, basın, kamu*

⁸ "Organize suç" terimi ilk kez 1920'li yıllarda ABD'de sosyal, ekonomik, hukuki ve siyasi açıdan yeni bir fenomeni tanımlamak için kullanılmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren ise "mafya" ve "organize suç örgütleri" terimleri, eşanlamlı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bk. **Michael Woodiwiss**, "Crime's Global Reach", (eds): F. Pearce / M. Woodiwiss, Global Crime Connections, Dynamics and Control, London: The Macmillan Press, 1993, s.8, 12.

⁹ **Adem Sözüer**, "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele İle İlgili Gelişmeler", Hukuk Araştırmaları, M.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını, C.9.S.1-3, Y.1995, s. 255-256.

¹⁰ **İbid.**,s.257.

*idaresi, adliye ve ekonomi üzerinde etkide bulunarak, kazanç veya güç elde edilmesidir*¹¹ .

Bir başka tanıma göre ise, *organize suçluluk; genel anlamda birden fazla kişinin "hiyerarşik düzende", "disiplinli", "sürekli", "kamu düzenini bozduğu varsayılan", "aynı amaca yönelik" suçları işlemek için oluşturdukları örgütlenmedir*¹² .

Tanımlar¹³ arasındaki farklılık ne olursa olsun, organize suçlar, Özellikle köklü toplumsal, siyasal değişikliklerden kaynaklanan çelişki, karmaşa ve çatışma dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, türleri açısından farklı olsa da, organize suç ile mücadelede, sadece ceza normlarını, bir başka deyişle normatif yapıyı yenilemek yeterli olmaz¹⁴. Sosyal, siyasal, teknolojik ve ekonomik yapının sosyolojik yöntemlerle gözlenmesi ve analiz edilmesi, ortak özelliklerinin belirlenmesi, bunlardan elde edilen verilerin çeşitli disiplinlerce kullanılarak çözüm üretilmesi gerekmektedir.

Organize suçun yapısal özelliklerinin tespiti de çok zor olmaktadır. Çünkü organize suçluluğun en belirgin özelliği, bu suçluluk türünün *"illegalitesinin açık bir biçimde görülmez oluşudur. Bu görülmezlik bu tip organize örgütlerin genellikle legal bir görüntü içinde faaliyet göstermesinden kaynaklanmaktadır. Gerçekten, organize suçluluğun fiillerinde kullanılan en önemli araç, maskeleye, kamuflaj yöntemi*

¹¹ *İbid.*,s.256.

¹² **Çetin Özek**, "*Organize Suç*", Prof.Dr. Nıruallah Kunter'e Armağan, İstanbul 1998. s.195.

¹³ Organize suçun çeşitli tanımları için bk. **Vincenzo Ruggiero**, "*The Camorra Clan Capital and Organized Crime*", (eds): F. Pearce / M. Woodiwiss, Global Crime Connections, Dynamics and Control, London: The Macmillan Press, 1993, s.141-144.

¹⁴ **Özek**, s.196.

olup, yasal girişimciliğin imkanlarından yararlanılarak, suçlardan elde edilen kazançlar meşru kanallara akıtılmakta ve böylece bu suçluluğun illegal yönünün keşfedilmesi çok zorlaşmaktadır" . Organize suçluluğun tespit ve teşhis edilmemesinin diğer bir nedeni, bu organizasyonların iç bünyesine müdahale veya sızılmayı önleyen ve çok iyi işleyen savunma, engelleme, sızdırmazlık mekanizmalarına sahip olmasıdır. Bu savunma mekanizması; yasadışı eylemlerin iyi bir şekilde düşünülüp planlanmasına ve icrasına, hiyerarşik bir grupsal yapılanmaya, uluslar arası ilişkiler kurmaya, profesyonel biçimde işleyen bir lojistiğe, yasadışı kazançların değerlendirilmesi ve meşrulaştırılmasına hizmet etmektedir. Dışarıdan gelecek müdahaleleri engelleyen bu mekanizma ile ceza kovuşturmasına karşı önlemler alınmakta, örneğin komplocu taktikler uygulanmakta, kamu görevlilerine rüşvet verilmekte, tutuklu sanıklar bilgilendirilmekte ve yakınlarının ihtiyaçları giderilmekte, onlara avukat tutulmaktadır¹⁶.

Bu bağlamda organize suçluluk olarak ortaya çıkan örgütlenme biçimlerinin, amaçları, amaca ulaşma yöntemleri farklı olmakla beraber, bunların "*organize suç*" sayılmasını gerektiren ortak nitelikler şunlardır¹⁷:

- Organize suç, gelişmiş bir iştirak değil, çok failli bir örgütlenme, bir yapıdır¹⁸.

¹⁵ **Sözür**, s.257.

¹⁶ **İbid.**, s.257-258.

¹⁷ **Özek**, s. 197.

¹⁸ Dünyadaki belirli ülke organize suç grupları ve üyelerinin sayıları incelendiğinde bu açıkça görülmektedir. Örneğin, İtalyan hukuk güçlerinin tahminine göre (1995) İtalya'da üç organize suç grubu yaklaşık 16.300 üyeye sahiptir. (5.000 *Mafya* Sicilya'da, 6000 *Camorra* Naples'le, 5.300 *N'drangheta* Calabria'da). Rusya İçişleri Bakanlığı raporlarına göre (1995) Rusya'da yaklaşık 8.059 suç grubu vardır ve

- Organize suç, türüne göre ideolojik-siyasal amaç etrafında oluşabileceği gibi, "mafya" türünde olduğu gibi çıkar etrafında dayanışma içindeki üyelerden oluşur. Örgüte katılanların amacı, organize suçun türünü de belirler.
- Organize suçluluk, gizli, sıkı dayanışma kapsamında, işbölümü içinde sürekli bir örgütlenmedir.
- Organize suçluluk, "*toplumsal alarm*" yaratıcı nitelikte bir örgütlenmedir.
- Organize suçun bir "*amaç programı*" vardır ve bu programın gerçekleştirilmesi açısından, cebir, şiddet, aldatma, hile, yağma v.s. gibi hukuka aykırı eylemlerin kullanılması, öngörülen yöntemlerdir.
- Genellikle amaç olmasa dahi, özellikle parasal kaynak sağlamak amacıyla, örgütlenmenin çevresinde, uyuşturucu madde trafiği, kaçakçılık, sahtecilik, haraç almak, kumar geliri sağlamaya yönelik hukuka aykırı eylemler, rüşvet vermek, fuhuş, kadın ticareti, yağma, adam kaldırma, kalpazanlık ve benzeri suç tiplerinden oluşan bir suç alanı yaratılır¹⁹.

yaklaşık üye sayıları 35.000'dir. Japonya Ulusal Polis Örgütünün raporlarına göre (1995) Japon *Boryokudan* veya *Vakum* örgütü 87.000 üyeli yaklaşık 3000 grup ve alt gruptan oluşmaktadır. Bk. **Ernesto U. Savona** / (in co-operation), **Federico Lasco / Andra Di Nicola / Paola Zoffi**, *Globalisation of Crime The Organisational Variable*, The 15th international symposium on economic crime, Jesus College, cambridge, UK, 14th - 20th september 1997, s.20.

¹⁹ Örneğin Rus organize suçunun tanımı, yerel politik amaçlarla da genişletilmekte; polis ve politikacılar halen makul bir seviyenin üstünde parası olan herkese mafya bağlantıları yakıştırmak şeklindeki eski Sovyet alışkanlığını sürdürmektedir. Bu şekilde Rusya'daki aktif çete üye sayısı 100.000 den az olmak üzere tahmin olunmaktadır. İlegal ve legal iş faaliyetleri arasındaki bulanık ayırım sayesinde mafya grupları, Rus ekonomisinin bir çok alanını ele geçirerek çok büyük bir etki sahibi

- Kazanç sağlama amaçlı organize suçlulukta, kazanç sağlamayı mümkün kılan her suç, organize suçluluk konusu olabilir²⁰.

Avrupa organize suçlarla mücadele çalışma grubunun 28-31 Mart 1996 tarihinde Almanya'nın Leipzig şehrinde yapmış olduğu toplantıda, organize suçun oluşması için bazı kriterler tespit edilmiştir. Buna göre; *"Haksız kazanç temin etmek üzere bir araya gelmiş ve aralarında işbölümü ilişkisi bulunan hiyerarşik bir yapının"*, *"Suç ile elde edilen bir kazancın"*, *"Suç işleme konusunda bir sürekliliğin"*, *"Mevcut organize yapı içerisinde uygulanan bir yaptırım sisteminin olması"*, *"Şiddet, tehdit gibi yöntemlerin kullanılması"*, *"Kamuya ve özel sektöre nüfuz edilmesi"*, *"Elde edilen kara paranın aklanması"*, *"Paravan firmaların kurulması"* gereklidir²¹.

II. Organize Suçu Doğuran Sebepler

olmuşlardır. **Stephcn Handelman**, *"Rus Mafyası"*, çev. M. H. Çaşın, Gazi Üniversitesi H.F.D., Cl, S.2, Aralık 1997. s.310.

²⁰ <http://www.kom.gov.tr/yayinlar/99kitaptr-3.htm>. Bunların bazıları: *"İllegal uyuşturucu madde ticareti; İllegal silah ticareti; Kıymetli evrak sahtekarlığı; Altın kaçakçılığı; Tarihi eser kaçakçılığı; Sermaye yatırım dolandırıcılığı; Kara para aklama; Sübvansiyon, ihale ve kredi yolsuzlukları; Ödeme araçlarının kötüye kullanımı ve sahtekarlığı; Sahte para imali; Sigorta şirketleri aleyhindeki dolandırıcılıklar; Yüksek değerdeki motorlu taşıtlar ile, tır, konteyner ve gemi yüklerinin kaçırılması; Çöplerin illegal imhası ve başka ülkelere gönderilmesi; İllegal organ ticareti; İllegal teknoloji transferi; Elde edilen eşyanın merkezi bir sistemde değerlendirildiği hırsızlık türleri; Yabancı ülkelere illegal işçi gönderilmesi; Tehdit yoluyla konuna parası alınması; Terörizm; İllegal şans oyunları"* şeklinde sıralanabilir. **Sözür**, s.260.

²¹ <http://www.kom.gov.tr/yayinlar/99kitaptr-3.htm>

Organize suçluluğu doğuran sebepleri bulup ortaya çıkarmak ve onun yayılma sebeplerini tahmin etmek organize suçluluk kavramını tanımlamak kadar zor görünmektedir²². Bu kısmen organize suç şekillerinin son derece çeşitli olmasıyla da açıklanabilir.

1. İdeolojik Akımlar

Kendilerini savaş içinde gören kişi ve gruplar, uğrunda savaşacakları bir ideolojinin etkisiyle²³ ve amaçları doğrultusunda organize suç örgütleri halinde ortaya çıkabilirler.

Anayasal siyasal ve toplumsal "*düzen*"in "*cebir-şiddet*"e dayanan hukuka aykırı yöntemlerle değişimine yönelik eylemler "*terör eylemi*" dir. Demokratik düzende terör eylemi, "*bireyin demokratik düzende yaşama hakkı*"nı ihlal eden suç sayılır. Özellikle otoritenin sarsıldığı, değer yargılarının değiştiği, geleneksel toplumsal denetim sistemlerinin işlerliğini yitirdiği, siyasal krizlerin kökleştiği toplumlarda "*terör*", cebir ve şiddeti "*stratejik amaç*" olarak kullanmaktadır. Bazı siyasal amaçlı organize suç örgütleri de, siyasal sistemin ancak şiddet eylemleriyle değişebileceği inancı ile şiddeti bir araç olarak görmektedir²⁴. "*Terör Örgütleri*" olarak ta adlandırabileceğimiz bu örgütler, Özellikle parasal kaynak sağlayabilmek için, çıkar amaçlı organize suç örgütleri ile aynı paralelde hukuka aykırı eylemler gerçekleştirebilirler.

Özellikle uyuşturucu kaçakçılığı, terör Örgütlerinin silah satın almak için finansman sağlama ve kara para aklama operasyonlarında

²² Hamide Zafer, *Sosyolojik Boyutuyla Terörizm*, BETA, İstanbul 1999, s-15.

²³ *Ibid.*, s.15.

kullandığı yöntemler arasında yer almaktadır²⁵. Üstelik terörist örgütlerin paraya, kaçakçılarının da terörist örgütlere ihtiyacı vardır. Uluslararası terörizmle, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, karşılıklı bir çıkar ilişkisinde birleşmiştir²⁶.

Bu doğrultuda terörizm ile öteki tür organize suçlar arasındaki farkın, terörizmin ideolojik ya da siyasal amaçlı olması, öteki tür örgütlü suçların ise açgözlülüğe dayalı olmasıdır²⁷.

2. Toplumsal Ortam

A. Siyasal Ortam

Her toplum, varlığının devamı, bütünü ilgilendirdiği düşünülen sorunların çözümü, bazı hizmetlerin sağlanması gibi nedenlerle bir yönetim örgütlenmesi göstermektedir. Toplumlarca, kolektif amaçlarını belirlemek ve gerçekleştirmek üzere geliştirilen ve birbiri ile bağlantılı bir bütün oluşturan bu örgütler dizisine "*siyasal sistem*" diyebiliriz²⁸. Bir siyasal sistemde, yerine getirilmesi istenilen toplumsal taleplerle, bu taleplerin yöneldiği, bu talepleri karara

²⁴ Özek, s.212-213.

²⁵ **Ali M. Köknar**, "*The Turkey Connection: Combating Nuclear, Chemical, Biological Materials and Narcotics Smuggling*", Journal of Counterterrorism & Security International, **Yaz** 1997, s.20.

²⁶ Avrupa Birliği Konseyi Pompidou Grubu'nun 4 Şubat 1994 tarihli Strasbourg "**2. Pan-Avrupa Bakanlar Konferansı Sonuç Bildirgesi**"nin 9. Maddesi'nde organize suç örgütleri ve terör örgütleri bağlantısı, şu sözlerle vurgulanmaktadır: "*Uyuşturucu madde kaçakçılığının sürekli artması ve yayılmasını dikkate alarak, ekonomik güç ve şiddet kullanan organize örgütlerin bu faaliyetlere karışmasındaki artış, toplumu ciddi bir şekilde tehdit etmektedir.*" Bk. **Emniyet Genel Müdürlüğü**, Uyuşturucu ve PKK, Ankara 1988, s. 2.

²⁷ **Finder**, s.96.

²⁸ **Dinçkol**, s.135.

bağlayacak, gerçekleştirecek çeşitli organlar bulunmaktadır²⁹. Siyasetin Özünde de, belirli sorunlar üzerinde farklı çözümler öneren grupların bu çözüm yollarını hayata geçirebilmek için verdikleri iktidar mücadelesi yatmaktadır. Ancak bu iktidar mücadelesinin cereyan ettiği siyasal ortamdaki istikrarsızlıklar doğrultusunda genel siyasal sistemdeki "çözülme" ve daha ileri aşamada "kırılma"lar, organize suçluluğun oluşmasında etken unsurlardan birisidir.

Dünyada genel siyasal sistemdeki kırılmalara en önemli örneklerden birisi eski Sovyetler Birliği'nin dağılmasıdır. 1985 yılından itibaren gücünü yitirerek dağılma sürecine giren ve nihayet 1991 yılının Aralık ayında çözülen eski Sovyet rejiminden sonra işsiz kalan birçok insan ele başlığa yönelmiş ve bu şekilde organize suç meydana gelmiştir. Sovyetler dağılınca, askerler ellerindeki silahları satmışlar ve böylece bir gece içinde düzenli orduda asker iken, örgüt mensubu haline dönüşmüşlerdir³⁰. Aynı şekilde yurt dışında olup ta terhis edilen askerler, ülkelerine döndüklerinde orada siyasal sistemin çöktüğünü görmüşler ve örgütlerin içine düşmüşlerdi.

Rus mafyası, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin çöküşünden faydalanan belki de tek kurumdur. Eski imparatorluğu yöneten güçlü parti mekanizması ortadan kalktıktan sonra ortaya çıkan 15 devlet, tüm Avrupa kıtasını doğal etki alanı olarak gören

²⁹ **Herbert Jacob / Kenneth Vincs**, "The Role of The Judiciary in American State Politics", Glendon Schubert (ed.), Judicial Decision-Making, The Free Press of Glencoe, coller Macmillan Ltd., London 1963, s.247.

³⁰ Şubat 1993'te Rus Savunma Bakanı Pavel Grachev, 46 general ve üst düzey subayın yolsuzluk nedeniyle yargılanacağını ve ayrıca 3000 subayın silah kaçakçılığından, askeri teçhizatın karaborsada satılmasına kadar değişen "illegal iş anlaşmaları" yüzünden disipline verileceğini açıklamıştır. Birkaç ay sonra Grachev'in kendisi de, Almanya'dan resmi araç alımıyla ilgili yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle suçlanmıştır. **Handelman**, s.315.

suçlular için kolay lokmalar olmuştur³¹. Örneğin çok büyük miktarda bakır, çinko ve diğer stratejik madenlerin işaretsiz kamyonlarla ve askeri uçaklar ile Orta Rusya'dan Baltık limanlarına ve oradan da İskandinavya veya Batı Avrupa'ya taşınmasıyla, kaçakçılık ticareti serpilmiştir. Kaçakçılar, BDT'nin avantajlarını zekice kullanmışlardır. Rus fabrikalarından çalınan mallar Rusya sınırlarını terk ettikleri anda yasal mallar olarak görülmektedir³². Yapılan araştırmalar ve tespitlere göre İngiltere'den çalınan otomobiller, Polonya'daki Sovyet üslerinden uçaklarla Rusya'ya taşınmış, bunların bir kısmı da yedek parça haline getirilmiştir. Rusya'da yaşayan halkın da bu durumda organize suça teslim olmaktan başka bir seçeneği yoktu³³.

Yine siyasi sistem içinde, özellikle kamu yönetimindeki *partizanlaşma*, organize suçluluğun yeşermesi ve beslenmesi için uygun bir ortam yaratmaktadır.

İdarenin partizanlaşması, idarenin tarafsızlığı ve dürüstlüğü ilkelerine ters düşerken, aynı zamanda idarede bilgi ve deneyim birikimine de olanak tanımadığından idarenin etkin ve güçlü olması beklenemez³⁴. Bu da toplumda çözümlere yol açar. *Özellikle organize suçlulukla mücadele görevine sahip olan güvenlik güçlerinde partizanlaşma, bu örgütün tarafsızlığından şüphe*

³¹ Bu konuda bk. **Werner Raith**, Das Neue Mafia-Kartell Wie Die Syndikate den Osten Erobern Berlin 1994, Türkçesi: Yeni Mafya Karteli, Uluslararası Mafya Sermayesi Doğu Avrupa ve BDT'yi Nasıl Ele Geçirdi, Sarmal Yayınlan, İstanbul 1995.

³² Handelman, s.312-313.

³³ Feridun Yenisey, "Örgütlü Suçla ve Terörle Mücadele", Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Sempozyumu, 16-18 haziran 1995, İstanbul 1996, s.399-403.

³⁴ **Zafer**, s.21.

*duyulmasına, hukuk devleti ve yasa egemenliği ilkesinin bozulmasına yol açarak, güvenlik güçlerinin görev yapamaz hale gelmesine*³⁵ ve organize suç örgütlerinin de daha rahat hareketmesine imkan verir.

Böyle durumlarda, organize suç örgütleri güvenlik teşkilatlarının içine girmeye ve onları etkilemeye çalışırlar. Dünyada bundan etkilenmeyen polis örgütü yok gibidir. Üstelik bu gibi çözümler döneminde, yasal politik güçlerin bir kısmı da, Örgütlü suçları desteklemektedir.

Böylece her şeyden Önce etkili bir suç kovuşturmasına karşı koruma sağlanmaya çalışıldığı gibi, toplumda organize suçlulukla mücadele edecek kişi veya kuruluşların, nötralize edilmesi, onların hareketsizliğe sevk edilmesi amaçlanır. Almanya'da yapılan araştırmalar sonucu elde edilen verilere göre, rüşvet yoluyla elde edilen polis memurları, planlanan suç kovuşturma önlemleri hakkında suç organizasyonunu bilgilendirmekte, avukatlardan suç işlenmeden önce hukuksal bilgi ve yönlendirmede yararlanılmakta ve yardım alınmakta, ekonomistlerden hukuka aykırı yollardan elde edilen kazançların aklanması bakımından yararlanılmakta, basın kendi haklarında olumlu bir imaj yaratılması için kullanılmaktadır. Bu nedendir ki, organize suçluluk, ekonomik-politik çıkarların illegal biçimde organize olmasıdır biçiminde de tarif edilmektedir.³⁶

³⁵ **özer Ozankaya**, "Terörün Toplumsal Etkenleri ve Çözüm Yolları", Abdi İpekçi Semineri, "Türkiye'de Terör", 30 Ocak-1 Şubat 1980. Gazeteciler Cemiyeti Yayını, 1980, s.175.; **Zafer**, s.21

³⁶ **Sözler**, s.260,

B. Sosyo-Ekonomik Unsurlar

Bir toplumda, ekonomik yapının toplum üyelerinin isteklerini karşılayacak şekilde oluşmaması veya toplumsal yapıdaki değişimle ekonomik yapıdaki değişimin aynı hız ve doğrultuda gerçekleşmemesi, toplumsal kırılmalara ve buna bağlı olarak ta organize suç örgütlerinin oluşmasına yol açar. Ekonomik değişim tek başına organize suçluluğu belirleyici unsur olmamakla beraber, ekonomik farklılık, eşitsizlik ve dengesizlik ve bunlara bağlı olgular, organize suçluluğun doğuş ve gelişmesine müsait ortamı hazırlamaktadırlar.

a. Sosyo-Ekonomik Olumsuzluklar

Organize suçluluğun nedenleri bakımından dikkate alınan husus, toplumsal yapıdaki keskin bölünmeler, zengin-yoksul farkının derinleşmesi gibi, sosyo-ekonomik olayların, toplumsal değerler üzerindeki olumsuz etkileridir. Sosyo-ekonomik yapıdaki bu olumsuz gelişmeler sonucunda, bazı toplumsal tabakaların ihmal edilmesi, organize suçluluk bakımından uygun bir zemin yaratmaktadır, özellikle organize suçluluğun geliştiği ve yaygınlaştığı büyük kentlerde, kişilerin toplumla bütünleşmemesi, doğal sosyal kontrolü yok etmekte ve böylece oluşan olumsuz sosyal-psikolojik ortam ise organize suçluluğa müsait şartlar meydana getirmektedir³⁷. Özellikle Türkiye'nin son yılları gözönüne alındığında bu tesbitin yerindeliği açıkça görülecektir. Sosyo-ekonomik kriz ve bu krizin yarattığı organize suç örgütlerinin

³⁷ *İbid.*, s.262 vd.

birbirleri ile mücadelesi, hemen her gün basın yayın organlarında yer alıyordu.

Diğer yandan bir çok organize suçun kamuoyunca bilinmesine rağmen, cezai kovuşturma ve yargılamalarının sonuçsuz kalması, toplumun hukuk devletine olan inancını sarsmaktadır. Aynı şekilde politik skandallar nedeni ile politikacılara, hükümete, parlamentoya, kamu idaresine duyulan güvenin sarsılması sonucunda doğan toplumsal iklim, sosyal güvensizliğe ve korkuya yol açmaktadır. İşte böyle bir ortam da organize suçluluğun gelişimine uygun bir zemin hazırlamaktadır. Kamu otoritesinde rüşvetin artması da, toplumun hukuk duygusunu tahrip etmekte ve organize suçluluk ile mücadeleyi zaafa uğratmaktadır³⁸.

Organize suç grupları yakalanma ve cezalandırılma riskini azaltmak için ise, görünüşte mağdurları olmayan suçluluk alanlarında uzmanlaşmaktadırlar. Bu tür suçlarda mağdurlar, ya suçun işlenmesinde kendi katkılarından dolayı (uyuşturucu madde, rüşvet vs.), ya da suç organizasyonunun tehditlerinden korktuklarından dolayı (tehditle haraç alma gibi) suçu ihbar etmekten kaçınmaktadırlar³⁹. Büyük miktarlarda alınan rüşvetlere rağmen, rüşvet verenlerin taleplerinin yerine getirilmemesi hallerinde de, verilen rüşvetin iadesi için organize suç örgütlerinin devreye girmeleri sonucu bazı olaylar ortaya çıkmıştır. İş adamı, siyasetçi ve bürokrat üçgenine organize suç örgütlerinin arabulucu olarak katılmasına da tanık olunmuştur.

³⁸ **Ibid.**, s.262-263.

³⁹ **Bahri Öztürk**, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 1994. s.498 vd.

Organize suçluluk bir yandan hukuk devletini tahrip ederken, diğer yandan özgürlükçü demokrasilerin olanaklarından yararlanmaktadır. Ülkelerarası serbest dolaşımın artması, gümrüklerin liberalleştirilmesi, enformasyon ve seyahat olanaklarının gelişimi buna örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde hukuk düzenindeki boşluklar veya belirsizlikler de bu suçluluk türüne istismar edilmektedir⁴⁰. Bu yüzden kara para aklayan organize suç örgütleri, rasyonel yatırımcılar gibi, getiri oranına göre değil, düzenleme ve denetim farklılıklarına göre ülke seçimi yapmaktadırlar⁴¹.

b. Ekonomik Gelişme

Sosyo-ekonomik çözüme ve kırılma dönemlerinin aksi şekilde, ekonomik büyüme dönemleri de, bu büyümeden pay alma heveslerini kamçılar ve organize suçluluk için de teşvik edici faktör oluşturur. Yatırımlar, teşvikler, krediler organize suç örgütlerinin legal bir görüntü halinde ekonomiye katılmalarına, ama aynı anda da korkutucu güçlerini kullanarak serbest piyasa koşullarında rekabeti ortadan kaldırmaya çalışmalarına neden olmaktadır. Özellikle kredi elde edilerek veya kara paranın transferi⁴² sayesinde ve rakiplerini yıldırma yoluyla gerçek değerinin altında alınan, özelleştirilen banka, kamu şirketi gibi oluşumlar büyük kazançlar sağlamaktadır.

⁴⁰ **Y. Ünver**, "Federal Almanya'da Terör ve Organize Suçluluk ile İlgili Düzenlemeler", Prof.Dr. Nurullah Kunter'e Armağan. İstanbul 1998, s. 389.

⁴¹ **E. Ergül**, "Kara Para Aklamayla Mücadelenin Nedenleri ve Suç Politikası", <http://www.hukukcu.com/bilimsel/index.htm>.: Ayrıca bk. **Savona, et.al.**, s.3.

⁴² En çok kabul gören tahmine göre dünyadaki "kara" ekonominin boyutu, dünya GSMH'sinin %2'si ile %5'i arasındadır. Bu boyuttaki bir ekonominin göstereceği ilk etki, piyasaları bozması ve istikrarsızlık getirmesi şeklinde ortaya çıkmakta, bu durum IMF'nin ülkeler bazında yaptığı çalışmalarda da açıkça görülmektedir. **Ergül**, <http://www.hukukcu.com/bilimsel/index.htm>.

Örneğin "Özelleştirme" faaliyetlerinin yoğunlaştığı ülkelerde örgütlü suç kendine çok geniş ve kazançlı bir alan bulur.

Eski Sovyetler Birliğinde sosyalist sistem içinde rüşvet yerleşik bir alışkanlık olmasına rağmen, organize suçluluk için pazar hazır değildi. Özelleştirme olgusu, yasa dışı ekonomiyi ve örgütlü suç patlattı. Rusya'da özelleştirme ile çok sayıda banka kurulmuş ve bunlar örgütlerin kontrolü altına girmişler; Rusya'da kurulan batılı şirketler de kara parayı aklamaya aracı olmuşlardır⁴³. Hatta Rus kökenli çıkar amaçlı örgütlü suçluluk gruplarının İngiltere'deki faaliyetlerini inceleyen bir çalışmaya göre, Ruslar para aklamak için İngiltere'de bankalar kurmuşlardır. Yine araştırmalara göre, Rus örgütleri parayı İngiltere'nin dışında, Kıbrıs'ta aklamakta, İsrail'de de etkilerini genişletmektedirler. Sahte paravan şirketlerle uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen para mala dönüştürülmekte, Afganistan üzerinden mal getirilerek, kimyasal maddeler yoluyla tekrar uyuşturucuya çevrilmektedir⁴⁴.

Türkiye'de de, özelleştirmenin yarattığı bankacılık sisteminin ortaya çıkardığı organize suç ilişkileri, son yılların en yaygın suç olgularından biridir. Bu örgütlere yönelik operasyonlar sonucu açılmış olan çok sayıda dava halen sürmektedir.

⁴³ Rusya İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre, organize suçlar 550 bankayı, diğer bir deyişle, Rusya'nın kredi ve finans kurumlarının neredeyse yarısını kontrol edebilir duruma gelmiştir. Aynı kaynaklara göre organize suç örgütleri, 40.000'den fazla iş alanını da kontrol altında bulundurmaktadırlar. **Linnea P. Raine/Frank J. Cillfuro**, (eds.) *Global Organized Crime, The New Empire of Evil*, CSIS, Washington 1994. s.ix.

⁴⁴ **Yenisey**,s.402,403.

c. Rant Kollama

Ekonomik değişimin hızlı gerekleştiiği dönemlerde "*rant kollama*" olgusu da ön plana çıkmakta ve organize suçluluğa imkan vermektedir.

Rant kollama, sosyo-ekonomik düzeni yozlaştırarak çıkar sağlamaya yönelik girişimlerin ortaya çıktığı bir süreçtir. Rant kollama sürecinin taraflarını, *rant dağıtan kesim* (politikacı ve bürokratlar) ve *rant kollayan kesim* (yasal baskı grupları, çıkar grupları) şeklinde ayırmak mümkündür⁴⁵. Doğal olarak politikacılarla ilişki içinde olan "*organize suç örgütleri*" de rant kollayanlar arasında bulunacaktır.

Buchanan'a göre, rant kollama faaliyetleri, kamu kesiminin ekonomi içindeki payı ile doğrudan ilişkilidir. Bu ilişki kamu kesiminin kontrolünde bulunan kaynaklar genişledikçe, değişik yollarla aktarılabilecek kaynakların artmasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır⁴⁶.

Rant dağıtımında yer alan politikacılar ve bürokratlar, aynı zamanda politik sürecin de önemli yapı taşlarıdır. Politikacılar, kendilerini destekleyerek iktidara taşıyan yasal baskı gruplarının yanısıra, bazıları destek aldıkları organize suç örgütlerine de, seçimlerden sonra krediler, kadro ihdası, teşvikler, izinler ve pek çok kamusal kaynağı ve olanağı seferber ederken, aynı zamanda gelecekteki çıkarları için de yatırım yapmaktadırlar. Sürekli olarak yetkisini genişletmeye çalışan bürokratlar ise, elde etmiş oldukları yetkileri,

⁴⁵ M. S. Ekici / M. Demir, "*Rant Kollama Sürecinde Baskı Grupları*". Adnan Tezel'e Armağan, İstanbul 2000, s. 157.

⁴⁶ *Ibid.*,s.158-159.

kimi zaman politikacılar adına, çoğu zaman da kendi adlarına kullanarak rant dağıtımında politikacılarla birlikte aktif rol almaktadırlar. Özellikle politik yozlaşmanın yoğun olduğu gelişmekte olan ülkelerde bürokratlar, kamunun tekelinde olan kaynakları kişisel ilişkilerinin İyi olduğu gruplara yönlendirme konusunda siyasal iktidarı etkilemekte ve bir takım özel çıkarlar karşılığında sözkonusu kaynakları dağıtmaktadırlar⁴⁷.

d. Toplumsal Tabakalaşmanın Etkisi

Her Toplumda bazı insanların (değer verilen şeylerden) en yüksek payı elde ettiklerini, bazılarının en düşük payı aldıklarını, bir başka bölümünün de bu iki uç arasında bulunduğunu görürüz. *Toplumsal tabakalaşma* olarak ifade ettiğimiz bu olgu bağlamında, herhangi bir tabakaya mensup olmak, bu değerleri elde etmek hususunda o tabakanın öteki üyeleriyle benzer şansa sahip olmak demektir⁴⁸.

Tabakalar arasında bu benzer şansı yakalama çabaları *sosyal akıcılığı* meydana getirir. Sosyal akıcılığın ölçüsü ve hızı, değişik faktörlere bağlı olarak (fırsat eşitliğinin, eğitim olanaklarının, gelir dağılımında sosyal adalet ilkelerinin tanınması gibi) bir toplumdaki diğerine değişebilir.

Sosyal akıcılığın çok çabuk sağlanması çabaları ve tabaka değiştirme gayretleri de, belirli grupların dayanışmasını ve organize suçluluğun oluşmasına yol açabilir.

⁴⁷ *İbid.*, s.162-163.

⁴⁸ **Abdullah Dinçkol**, *Sosyolojiye Giriş*, Der Yayınları, İstanbul 2001, s.192-193.

Özellikle değer yargılarının değişmesi, ekonomik güce tapan insanların sayısının artması, hedefin sadece maddi güç olarak belirlenmesi, genç ve gözü kara insanların, siyasal iktidar ve bürokratik yapının etrafında yuvalanıp çıkar amaçlı yasa dışı organizasyonlar oluşturmasını sağlamaktadır.

Çok kısa sürede ve çok genç yaşta çok büyük ekonomik değerlere hükmeden insanların özellikle 1980'li yıllarda Türkiye'de nasıl sınıf atlama çabaları içinde olduğu görülmüştür. Aynı dönem "*prensler*" olarak adlandırılan kesimin yarattığı erozyon hâlâ etkilerini sürdürmektedir.

Üstelik illegal yoldan avantaj ve kazanç elde etmenin giderek toplumsal bir kabul görmesi, para ve tüketimin toplumun en yüksek değerleri arasına girmesi, beyaz yaka suçlarının (ekonomik, vergi, çevre vs. suçları) hoş görülmesini ya da tehlikesiz görülmesini sonuçlamaktadır. Böylece toplumun suçlara karşı çifte standardı ortaya çıkmaktadır: Bir yandan kınanan klasik suçlar, öte yandan hoş görülen "*centilmen suçları*"⁴⁹ .

e. İlegal Mal ve Hizmet Talebi

Bir başka yönüyle de organize suçluluk, genellikle kanunen yasaklanmış olan ve toplumun bazı kesimlerince talep edilen yasaklanmış mal ve hizmet ihtiyacını karşılamaktadır. Bu nedenle toplumda illegal mal ve hizmetlere, organize suçluluk tarafından arzi gerçekleştirilen bir talep ortaya çıkmaktadır. Suç endüstrisi, toplumdaki bu tür illegal ihtiyaç yapısının içine yerleşerek

⁴⁹Sözür,s.263.

büyümektedir. Bu ihtiyaç yapısı ise, her toplumun sosyal-ekonomik, hukuki şartlarına göre belirlenmektedir ⁵⁰.

Örneğin örgütlü suç Amerika Birleşik Devletleri'nde 1920'lerde ve **1930**'ların başlarında "*alkollü içki üretimi, satışı, taşınması ve dışılması*" 18'inci Anayasa ile yasaklandığı zaman gelişti. Büyük Amerikan kentlerinde, Örneğin New York, Şikago, Filadelfiya ve Detroit'te rakip gangsterler ya da "*aileler*" yasadışı alkol satış ve dağıtım işini yapıyorlardı. Aynı örgütler kumarhanecilik, tefecilik, dolandırıcılık ve fuhuş alanlarında da uzmanlaşmışlardı ⁵¹.

Federal Almanya'da organize suçluluğun asıl tehlikeli boyutlara ulaştığı alan ise, uyuşturucu madde ticaretidir. Bunun yanında özellikle son yıllarda, sırasıyla Doğu Avrupa ülkelerinden getirilip satılan çalıntı araba ticareti, kara para aklama fiilleri, giderek uluslar arası mafya halini alan çöp mafyasının faaliyetleri artmış ve bu gibi fiillerden elde edilen gelir çok yüksek boyutlara ulaşmış bulunmaktadır ⁵².

Son dönemlerde dünya genelinde "*nükleer madde*" kaçakçılığı; gerek bu maddeleri elde etmek isteyen bazı üçüncü dünya ülkelerinin oluşturdukları büyük talep, gerekse bazı ulusal istihbarat teşkilatlarının gerçekleştirmek istedikleri operasyonlar için, illegal ticaretinin yapılmasına ve ülkelerarası gizli bir rekabete dönüştürülmüştür. Nükleer madde kaçakçılığına konu olan *uranyum*, *plütonyum* ve *toryum* gibi maddelerin atom, hidrojen, nötron, füzyon,

⁵⁰ **İbid.**, s.258.

⁵¹ **Finder**, s.108.

⁵² **Ünver**, s.387.

fisyon ve misket bombaları olarak isimlendirilen nükleer silahların yapımında kullanılması, suç gruplarının, terör örgütlerinin ve bu gücü elinde bulundurma amacı taşıyan devletlerin yeni suç türüne yönelmelerini de beraberinde getirmiştir .

Öte yandan bazı örgütlü suç yapıları bir yaşam biçiminden kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Uyuşturucu madde ticareti, dünyada bazı insan kitlelerinin esas geçim kaynağını oluşturmaktadır⁵⁴. örnek olarak verebileceğimiz ülkelerden Tacikistan'da uyuşturucu madde trafiği halkın tek geçim yolu haline gelmiştir. Bolivya'nın ise dış ticaret gelirlerinin % 80'i kokainden kaynaklanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, uyuşturucu madde ile mücadelede, yeni bir yöntem uygulamakta ve Bolivya'daki uyuşturucu maddeyi daha tarlasında iken satın almaktadır⁵⁵.

Organize suç örgütleri illegal ve legal faaliyetlerini sıkı bir biçimde ilişkilendirmektedirler. Böylece meşru ekonomik piyasalarda da ikinci bir ayak oluşturarak, hukuka aykırı fiillerin örtülmesi, gizlenmesi amacıyla kazançların legal hale getirilmesi için kara para aklama operasyonları gerçekleştirmektedir. Kara para aklama

⁵³ Nükleer ve radyoaktif madde kaçaklığına konu ülkelerde büyük bir pazar bulunmakla birlikte; ülkemizde bunun aksine bu tür kaçaklığın gerçek anlamda bir pazarı yoktur. Ancak tahkikat sonuçlarından söz konusu maddelerin Çeçenistan, Azerbaycan ve Rusya'dan Türkiye'ye getirildikleri ve bu maddelerin çoğunlukla yılan zehiri, kırmızı cıva ve havadaki kimyasal madde oranını ölçmeye yarayan endikatörler olduğu anlaşılmıştır. Bk. <http://www.kom.gov.tr/yayinlar/99kitaptr-3.htm>

⁵⁴ Dünya uyuşturucu ilaç endüstrisinin yıllık alım satımı tahmini olarak 1994 raporlarına göre 500 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. **Savona, et.al.**, s.20. **United Kingdom Threat Assessment (UKTA)'nın 2000-2001 organize suç raporunun, uyuşturucu trafiği bölümü için bk.**

h http://www.ncs.gov.uk/downloads/CADT_Org_Imm_Crime.pdf

⁵⁵ **Yenisey**, s.399-400.

sonucunda elde edilen paralar ise yasal yatırımlarda kullanılmaktadır⁵⁶.

Kara para aklama ile mücadele artık, Avrupa Konseyi'nden OECD'ye, AB'den BM'ye başlıca uluslararası toplulukların öncelikli gündem maddelerinin başında gelmektedir. Çünkü Demokratik toplumların içindeki "*Truva atı*"na benzetilen organize suçluluk, günümüzde demokrasinin işleyişine ve bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelen en büyük tehdit konumuna yükselmiştir. Öyle ki, kişi hak ve özgürlüklerinin sadece devlet karşısında değil, aynı zamanda "*mafya*"ya karşı da korunması zorunlu hale gelmiştir. Organize suçluluk olgusunun can damarı ise, kara paranın aklanmasıdır. Çok uluslu bir şirket gibi faaliyet gösteren, yolsuzluk, rüşvet, şiddet, şantaj ve tehdit gibi etkili silahlara sahip bu "*canavar*"ın can damarını kesmeye yönelmeyen ve eşit silahlarla yapılmayan bir mücadelenin başarısız olacağı çok açık olarak ortaya çıkmıştır⁵⁷.

⁵⁶ Bu konuda bk. http://www.ncis.gov.uk/downloads/ML_High_Tech_Crime.pdf

⁵⁷ **Ergül**, <http://www.hukukcu.com/bilimsel/index.htm>.; Karaparayla mücadele alanında uluslararası alanda en etkin kuruluş, 1989 yılında kurulan **Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü)**dür. OECD ülkelerinin tümünün, AB ülkelerinin, Körfez İşbirliği Konseyi'nin, Hong Kong ve Singapur'un üye olduğu **FATF**, karaparanın aklanması ile ilgili olarak mali denetimin ve çok taraflı yardımların düzenlenmesini öngörür; yayınladığı tavsiyelere üye ülkelerin uyup uymadığını denetler. Türkiye, Eylül 1991 'de FATF'a üye olmuştur.

f. Teknolojik Yapının Değişimi

Bir toplumsal yapıya, herhangi bir teknolojinin girişi veya orada oluşumu, uzunca bir zamanda gerçekleşen, değişik aktörlerin değişik zamanlarda verdiği, çok sayıda zincirleme alınan "*kararlar*" sonucu meydana gelen bir "*akış*" olarak kavramlaştırılabilir⁵⁸.

Bu kararlar; "yeni teknolojilerin varlığından haberdar olma", "bu teknolojilere pozitif değerler yükleme", "teknoloji gereksinmesinin doğuşu ve bunun bilincine varma", "alternatif teknolojiler arasında birini seçme", "*bunun nerede, hangi kurumlar ya da kişiler eliyle hangi öncelikle uygulanacağını kararlaştırma*", "*bu kurumlar ve kişilerin nasıl yetiştirileceğine karar verme*", "*seçilen teknolojinin uygulanmaya başlaması*", "*mekan içinde başka noktalara yayılması*" olarak sıralanabilir.

Bu uzun akış süreci çoğu kez sakin ve düzenli değildir. Başlangıcı, kesilmesi, kanal değiştirmesi, terkedilmesi ve yeniden başlayabilmesi sözkonusudur. İşte böyle bir ortam çok çeşitli karar mekanizmalarına, organize çözüm yolları bulan kişi veya gruplara, yüksek maddi değerlere gereksinim duyurur. Bu da, bu ortamdan pay almak isteyen, aldığı payın oranını yükseltmek isteyen ve sonuçta bu durumu sürekliliğini isteyen organize örgütleri ortaya çıkarır. Yüksek teknolojinin yarattığı atıkların (çöpler, nükleer ve kimyasal atıklar gibi) ortadan kaldırılması, çevre duyarlılıkları sebebiyle son dönemlerin en büyük organize suç örgütlerini ortaya çıkarmıştır.

⁵⁸ Bu konuda bk. **Abdullah Dinçkol**, "*Teknoloji ve Hukuk*", (yayımlanmamış Doçentlik tezi). İstanbul, 1996.

Üçüncü Dünya ülkelerinden bir araştırmacıya göre, teknoloji aktarımı bir çeşit organ aktarımı gibidir. Bir insandan bir diğer insana herhangi bir organı alıp, eklemek yeterli değildir. Önemli olan bu organın yeni vücutta çalışması, işlevlerini yerine getirmesidir. Bu nedenle teknoloji aktarımı sadece bilişimin el değiştirmesi de değildir. Değiştirilen bilginin yeni çevreye uyması, uyum sağlaması ve bunun sonucu olarak ta yeni çevrede değişimlere neden olmasıdır. *"Bir teknoloji transferi sözkonusu olduğunda, teknolojiyle beraber bir sistem ithal edilmektedir".*

Teknoloji aktarımının gerçekleştiği en yaygın kanallar şunlardır: *"Lisans ve patent anlaşmaları", "yabancı yatırımlar", "makina, araç, gereç dış alımı", "uluslararası göçler, kişisel ilişkiler", "teknik yardım programları", "taklit, kopyacılık ve sanayi casusluğu".* Bütün bu kanallar pozitif hukukun en temel düzenleme alanları arasındadırlar. Aynı zamanda da organize suçluluk için en uygun alanları göstermektedir.

3. Ülke Sorunları

A. Ülke Nüfusundaki Farklılıklar

Bir topluluğun, ırk, dil, din ve kültür bakımından gösterdiği yapı ve bu unsurların birbirleriyle ilişkileri *"etnik"* yapıyı oluşturur⁵⁹. Din, dil, ırk ve kültür bakımından farklılıklar ülke içinde dağınık biçimde olabileceği gibi, belirli bir bölgede de yoğunlaşmış olabilir. Din, dil, ırk gibi objektif unsurlar tek başlarına bulunabilecekleri gibi hepsi

⁵⁹ **İbrahim Yasa**, *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları*, Ankara 1970.

bir arada da bulunabilirler. Fakat Önemli olan sübjektif unsur, yani gruptaki farklı olma bilinci, dayanışma duygusu ve farklı özellikleri muhafaza etme niyetidir⁶⁰.

Etnik yapıda oluşan *dayanışma duygusu*, organize suç örgütlerinin oluşmasına yol açabilir. Örneğin Mafya, Sicilya bölgesinde toplumsal yapıyı oluşturan, özellikle kırsal alanda bireysel davranışları belirleyen, kendi kendine yeterli kültür olarak kabul edilmektedir. Feodal kan bağlarının çözülmediği aile düzeninde, *onur, koşulsuz itaat, sadakat, grup dayanışması, gizlilik*, mafya alt kültürünün vazgeçilmez unsurlarıdır⁶¹. Değinilen kavramlara aykırı davranışların yarattığı uyuşmazlıkların çözümü de, "*mafya kültürü*"nün zorunlu yöntemidir. Değinilen kural ve yöntemlere dayanan "*mafya kültürü*", bölgesel toplumsal yapının da niteliklerini oluşturmuştur. Böylece oluşan kendine özgü "*mafya türü davranış*" bölgede yadırganmayan, desteklenen, olağan davranış olarak kavranmıştır. Özellikle "*mafya alt kültürünün* egemen ve doğal olduğu Sicilya ve benzeri yörelerde, "*feodal geniş aile düzeni*" nedeniyle bölgesel yönetim suç örgütünün elinde bulunduğu için, "*gizli dayanışma*" suçun açığa çıkmasını, suçluların cezalandırılmasını önleyen yöntem olmuştur⁶².

⁶⁰ Zafer, s.23.

⁶¹ Bir Japon organize suç örgütü olan "Yakuza" sadece erkekler topluluğudur, kadınlara güvenmezler. Bir yakuza üyesi için en önemli şey cesarettir. Eğer bir çatışma olursa, yakuza, kaybetmek yerine ölmeye hazır olmalıdır ve yakuza üyeleri patronları için ölmeye istekli bulunmalıdırlar. **Miyuki L Sundara**, "*Yakuza, the Japanese Mafia*", <http://members.tripod.com/~orgerime/japgangint.htm>; Yakuza tarihi için bk. **Adam Johnson**, "*Yakuza: Past and Present*" <http://members.tripod.com/~orgerime/yakuzahistory.htm>

⁶² Özek, s.231-232.

Türkiye'de, terör amaçlı ayrılıkçı organize suç Örgütlerinin dışında, her ne kadar Sicilya bölgesi Mafya örgütlenmesi düzeyinde ve gücünde olmasa da, aynı bölgesel yapıya mensubiyetin oluşturduğu organize suç Örgütleri buna bir örnektir. Karadenizlilerin oluşturduğu Örgütlenmeler, güneydoğuluların oluşturduğu örgütlenmeler yanısıra, daha dar bölgesel örgütler de vardır. Diyarbakırlılar, Karanlılar, Trabzonlular gibi.

B. Göç Olgusu

Göç, kişilerin gelecek yaşantılarının ya bir bölümünü, ya da tamamını geçirmek üzere bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapmış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayıdır⁶³.

Göç insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreden ayrılarak, başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesi sonucunu oluşturduğundan, hem kendileri değişmekte ve hem de içine girdikleri sosyo-ekonomik çevre değişime uğramaktadır⁶⁴. Türkiye'de özellikle kentlere, kentin ekonomisinin talep ettiği kadar fazla nüfusun göç etmesiyle, işsizlik, gecekondu, alt yapı eksiklikleri, çevre kirliliği, arsa ve arazi spekülasyonu gibi sorunların yanısıra, yeni bir kültürle karşılaşmanın yarattığı sarsıntılar, iç çatışmalar, bunalımlar gibi birey ve toplulukları derinden etkileyen sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bunlar kente göç edenleri, özellikle

⁶³ G. Demir, "Göç Nedenleri ve Göçenlerin Beklentilerindeki Gerçekleşme Durumu: Bolu İli Kıbrısık İlçesi Örneği", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplum ve Göç. 20-22 Kasım 1996 Mersin, Ankara 1997, s.85.

⁶⁴ E. Durugönül, "Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler". II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplum ve Göç, 20-22 Kasım 1996 Mersin, Ankara 1997, s.95

gençleri içlerine kapanmaya veya tam tersine radikal örgütlenmelere, yasadışı işlere ve suça eğilime yöneltmektedir⁶⁵.

Gerçekten, kırdan kente yoğun ve düzensiz göçler, kentte tutunamayanların istismara da açık bir şekilde, şiddet ve suç eylemlerine katılmalarına neden olabilmektedir. Aynı şekilde anomik kentleşme, organize suç ve terör örgütlerinin artmasına neden olmaktadır. Zira organize suç ve terör örgütleri, geçiş halindeki toplumlarda ya da gelişmekte olan toplumlarda özellikle toplumsal eşitsizlik bulunan ortamlarda kendini hissettirmektedir. Çünkü kendini destekleyecek belli bir tabana ihtiyaçları vardır. Toplumsal eşitsizlikler bu tabanın büyümesine ve korunmasına olanak sağlar.

Kırdan kente göç, yani kentleşme oranının yüksek olduğu Türkiye'de, kır-kentler (gecekondu mahalleleri) bu eşitsizliğin yaygın olarak görüldüğü ortamlardır. Kırdan kente büyük beklentilerle gelen yığınların, beklentilerine cevap bulamaması, bu insanları, özellikle gençleri yani ikinci kuşağı, suç örgütleriyle karşı karşıya getirir. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik sıkıntıları çerçevesinde bu tür örgütlenmeler kaçınılmazdır. Kente gelen kişilere rehberlik edecek, onları kente alıştırarak kuruluşlar yoktur. Bu boşluk ya hemşehri-akraba dayanışması yoluyla, ya da başka örgütlü yapıların devreye girmesiyle doldurulmaktadır.

Özellikle ülkemizde, *sokak mafyası* (kent sokaklarının belirli gruplar tarafından park yeri olarak parsellenmesi), *gecekondu mafyası* (yeni

⁶⁵ V. Bayhan, "Türkiye'de İç Göçler ve Anomik Kentleşme", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplum ve Göç, 20-22 Kasım 1996 Mersin, Ankara 1997, s. 183.

gelenlere ev, arsa, ikinci elden inşaat malzemesi temini), *terör mafyası* (anarşik olayların pazarlanması), *Pazar mafyası* (kent pazarlarının parsellenmesi ve para veya dayanışma karşılığı verilmesi), *bürokrasi mafyası* (iş bulma, atamalar, ihaleler vs.) gibi organize suç örgütleri sözkonusu olmaktadır.

Kentlerde yaşanan anomik yapılaşma da, kentin bozulan yapısından kendini soyutlamak isteyen yerleşik kentlilerin kent çevrelerinde güvenli kendi mekansal ve kültürel sitelerini oluşturmalarına yol açmaktadır. Böylece de özel koruma birlikleri ve güvenlik çemberi içinde kendilerini diğer bölgelerden yalıtın kesimler, toplumsal eşitsizlikleri daha görünür hale getirmektedirler. Bu gibi mekansal ve kültürel siteleşme, "biz" ve "öteki" ayrımını daha da derinleştirerek, atomize yaşam alanları oluşturmakta, dolayısıyla anomik ve yabancılaşmış bir sosyal doku, organize suçluluk için müsait ortamı körüklemektedir⁶⁶.

¹⁵⁶ *Ibid.*, s. 181-190.